

અધ્યાત્મ ચંદ્રિકા.

પ્રસિધ્ધ કર્તા

શ્રીજીઓશીકલ માસાધી. મુગ્ધ.

સંવત ૧૯૫૩ મે ૧૮૯૭.

“શ્રી મિત્ર” પ્રેસ ગરન

અવ્યાત્મ ચંદ્રિકા

પ્ર:—આજકાલ અધ્યાત્મમંડળ વિશે બહુજ ચર્ચા ચાલી રહેલી જોવામા આવે છે; તે-
થી એ મંડળ શુ છે તે તમે જરા સમજાવશો ?

ઉ:—હા. અધ્યાત્મમંડળ નામની એક નવાની સરખી સમાજ એમેરીકામાં મને ૧૮૭૫મા
સ્થપાઈ હતી. તેના અગ્રેસર કર્મજી એન્ટોનિયો એ એ જન્મ હતા. એમા
એડમ બ્લેન્કેટ્ટીએ દેહ છોડ્યો છે, અને કર્નલ જોનાથન હજી જીવતા છે. ત્યાં એ સમાજ સ્થ-
પાયા પછી, એ જ અગ્રેસરો મુખ્ય આળો, અને ત્યાં તેની એક શાખા ગ્યાપી અને પોતા-
ની તરફથી ચોપાનિઈ કાઢ્યું, જે હજીપણ ચાલે છે. થોડાક કાળ મુખ્યમાં રહ્યા પછી તેઓ
અધારમાં (મદ્રાસ) જઈ રહ્યાં અને ત્યાં એ મડળનું મુખ્ય ધામ આજ પણ છે ધીમે ધીમે જે
લોકોએ જામે ગામ અને દેશો દેશ કરી નાખ્યાં સ્થાપન કરી. તેમનું કામ એટલું બધું આ-
લ્યું કે આજ દુનિયામાં એક પછી સારો કહેવાતો દેશ કે નાનીચું શહેર બાગ્યેજ એવું હશે કે
-માં એ મડળની શાખા નહિ હોય ત વધતા વધતા એટલું બધું મ્હોટું થઈ ગયું છે કે, તે
ની યોગ્ય વ્યવસ્થા કરવા માટે એક દેશની શાખાઓને મોકલી કરી એ મડળના મુખ્ય વિભા-
ગો રૂની દેવા પડ્યા છે. આ બધું કરવામાં તેમનો હેતુ એ હતો કે, મનુષ્ય માત્રની ધર્મ બા-
વના જે છેક શિથિલ થઈ ગઈ હતી તેને સતેજ કરવી. આવી કરી તેઓએ એ મડળના લગ્ન
હેતુ સ્વિકાર્યા છે; ને એ , પ્રથમ તો મનુષ્ય માત્રમાં, દેશ, વેશ, નીતિ, ધર્મ, સંપ્રદાય વિગેરે
ની બિન્નતાને લીધે જે કુસુપ ચાલે છે તે મટાડી એવા બાલ્ય બેઠોને આડે આવવાના ન દઈ મ-
નુષ્ય માત્રમાં સમજાવ-બ્રાતૃભાવ-કાચ ને તે પ્રગણે તેઓ એકબીજાની સાથે વર્તા શકે. એવી
ચત્તા કરવી, બીજો હેતુ એ છે , જુદા જુદા ધર્મ શાસ્ત્રો, વિદ્યાઓ અને ભારતિકશાસ્ત્રોનો
સ કરવો કરાવવો, અને તેમનો પરસ્પર સબંધ શું છે તે શોધવો; અને ત્રીજો હેતુ એ
મુઠિમાં જે નિમ્મૂઠ નિયમો છે, અને જેની છાયા મનુષ્યમાં પણ છે, તે શુ છે તેની અ-
ર્થક શોધ કરવી આમાથી મુખ્ય હેતુ તો પ્રથમજ છે; અને ત્રીજો હેતુ પાર પાડવાનો
થોડાનોજ છે. એટલે તે તરફ ધણુ યોગદાનુંજ ન્યાન એવાય છે.

ત્યારે એમ કહાંની કે એ પણ એક ધર્મપ્રવર્તક મંડળ છે.

એમ કહેવામાં જેસમજ થવાનો સંભવ છે. ધર્મ એ શબ્દનો અર્થ જો પરમ સ-
ચ તો તમે કહો છો તેમ કહેવામાં કંઈ અડચણ નથી. પણ ધર્મનો અર્થ હા-
પ્રદાય એવો થાય છે. માટે એ અર્થમાં આમ કહેવું એ આ મડળનો હેતુ
. કારણ કે અધ્યાત્મમંડળ કાંઈ અમુક માર્ગ કે સંપ્રદાય ગ્રહણ કરે
પાકાર તો એટલોજ છે કે, દરેક માણસે પોતાના ધર્મનો પ્રથમ અભ્યાસ ક-
રવો બીજા ધર્મો, માર્ગો, કે સંપ્રદાય સાથે સરખાવી જોવો. આમ કરવાથી
જો નહિ કે જે જુદા જુદા માર્ગ અને સંપ્રદાયો થયા છે અને થાય છે
. જુદાં જુદાં સ્વરૂપ છે અને ત્યારે આમ સમજાવી ત્યારેજ પરસ્પર વિરો-

ધ મહી જઈ મનુષ્ય માત્ર સમભાવથી વર્તશે, એટલું જ નહિ પણ આખું વિશ્વ એક કુટુંબ છે. એમ મણારી.

પ્ર:—હીક; એ મંડળની મુખ્ય મતલબ બાધચારો વધારવાની છે. તો ખીજા ધર્મો અને સંપ્રદાયના લોકોમાં બાધચારો કયાં નથી. જેમકે ખ્રીસ્તીઓ, હિંદુઓ, વિગેરે.

ઉ:—જેટલા માણ અને સંપ્રદાયો છે તે બધામાં બાધચારો છે અથવા હોવા જોઈએ એ વાત હીક છે. પણ જે બ્રાતૃભાવ પ્રેરવાનો અધ્યાત્મમંડળનો હેતુ છે તેમાં અને એમાં ઘણો ફેર છે. જેટલા જુદા જુદા સંપ્રદાયો થોડા છે તેઓ પોતાનાજ વાઙના માણસોને પોતાના બાધ તરીકે માને છે અને ખીજા લોકો જોયો તેમના સંપ્રદાયના નથી હોતા તેઓનું કલ્યાણ પણ નહિ થાય એમ માને છે વળી વિશેષ વિચાર કરતાં જણ્યારી કે આવા સંપ્રદાયોમાં પણ જોઈએ તેવા બાધચારો નથી. હાહહડના કાંઈ વૈષ્ણવને પૂછો કે શૈવમાર્ગી તારો બાધ ખરો કે નહિ, તો આ વાત તરત સમજશે ખ્રીસ્તીઓ માને છે કે જોયો ઇસુ ખ્રીસ્તને માને છે તેઓ અનેક પાપ કર્યા હતાં પણ માત્ર ઇસુને શરણે જવાથી પાપથી મુક્ત થયે, અને જોયો તે ને માનતા નથી તેઓની પુણ્ય કરનાં છતાં, અધોગતિ થશે. ખીજા સંપ્રદાયો અને મા-જોમાં પણ થોડું કે ઘણું પણ આપણ કાંઈ જોવામાં આવે છે. આને બ્રાતૃભાવ કહેવો એ બાધાનો ગેરહાજર કરવા જેવું છે. જ્યાં જ્યાં કાંઈક પણ બ્રાતૃભાવ છે, ત્યાં તે ઘણો સફળિત થ છે. પણ જે બાધચારોનો પ્રચાર કરવા અધ્યાત્મમંડળ મથે છે તે આનાથી કેવળ રીતનો છે. અધ્યાત્મવિદ્યાનો સિદ્ધાન્ત એવો છે કે, દેશ, કાળ, અને પાલને અનુસરીને એક-ત્ય જુદા જુદા ધર્મ, માર્ગ, અને સંપ્રદાય રૂપે બોધાય છે. એટલે દરેક માણસ જે ધર્મ, માગ સંપ્રદાયમાં જન્મે હોય છે તેજ તેને માટે બહુ સારો છે. ખીજો માણસ જુદા સંપ્રદાયનો તેનું કારણ એજ છે કે, તેને માટે તેજ સારો છે આ પ્રમાણે જુદા જુદા ધર્મના મનુષ્યોએ પો, પોતાનાજ બાધચારો રાખવો એટલું જ નહિ પણ પરસ્પર બધાએ બ્રાતૃભાવ રાખવો એ સિદ્ધ થાય છે. શ્રીભગવદ્ગીતામાં પણ કહ્યું છે કે **સ્વે સ્વે કર્મણ્યભિરતઃ સંસિદ્ધિં લભતે નર :॥ *** આ પ્રમાણે અધિકાર પરત્વે ધર્મ હોવાથી ધર્મબદ્ધને લીધે કુસંપ હોવો જોઈતો નથી. અને જુ જુદા માણ અને સંપ્રદાયના લોકોએ એક ખીજાને ધીકારવાને બદલે એક ખીજાને સહાય કરી વંતુ બહુ જે રીતે થાય તેમ કરવું જોઈએ.

પ્ર:—આગળ તમે કહ્યું કે જાતિ, વર્ણ, આદિનો ભેદ રાખવો નહિ એ પરથી શું હેવા ઇચ્છો છો કે હીંદુ, મુસલમાન, ખ્રીસ્તી વગેરેએ સાથે એમાં આવું ? જે એમ હોય એમ ધર્મને બાધ આવે.

ઉ:—આગળ જે મે કહ્યું તે જાતિ, વર્ણ, આદિનો ભેદ રાખવો નહિ એમ એ ભેદને આડે આવવા ન દેવો એમ કહ્યું છે. એ ભેદ તોડી નાંખી પ્રજાને વર્લ હેતુ નથી; પણ એજ કે એ ભેદને કુસંપનુ મૂળ થવા દેવો નહિ. ધર્મને માટે છે તેપર વિચાર કરશો તો જણ્યારી કે, વર્ણશ્રમને તોડવાનો હેતુજ નથી. તેમ તે કરવો કે તેથી કુસંપ ન થાય.

વળી ઘણા લોકો એમ સમજે છે કે, સાથે ભેસી બાધા પીધાથીજ બ ને એ એક સપનું ચિન્હ છે. જરા વિચાર કરતાં જણ્યારી કે આ માનુ ખીજા સાથે ભેસીને આવાથીજ જે બ્રાતૃભાવ વધતો હોય તો આપણા

નથી જન્મતી ! છતાં તે દરેક ન્યાતમાં કેટલો સપ છે ? વળી એકજ ધરમાં સર્વ સાથેજ ખાઇ પી-
એ છે છતાં તેમાં સંપ ક્યાં છે? તે હોય તો જે કુટુંબ સ્વેષ આસપાસ જોવામાં આવે છે તે ક્યાંથી હોય?

અધ્યાત્મ મડળનો હોય એવો બળ્ય છે કે ઐહિક વ્યવહારના ઉપર તેનો આધારજ હોઇ
અકે નહિ. તેનો આધાર માનસિક પ્રકરણ પર છે અને ત્યાંથી તેની અસર આપણા વ્યવહારપર થાય છે.

પ્ર:—અધ્યાત્મ મંડળ સ્થાપવાની જરૂર શાથી જણાઇ ને પ્રસંગ થુ' હતો ?

ઉ:—અધ્યાત્મ મડળ સ્થપાયું તે વખતે યુરોપ, અમેરિકા અને હિંદુસ્થાન એ અષ્ટે ઠેકા-
જો લોકની ધર્મ ભાવના છેક નિર્માલ્ય થઇ ગઇ હતી. યુરોપમાં જડવાદ ચાલ્યો હતો, એટલે ચૈત-
ન્ય એવી વસ્તુજ નથી, અને તેથી કરી જીવ, ઇશ્વર વિગેરે ધર્મશુરૂઆએ લોકને છેતરવા
માટે ચોળેલાં છે એમ મનાવું હતું. અમેરિકામાં પણ જડવાદની ચડતી થઇ ગઇ હતી. આજ
જડવાદની અસર હિંદુસ્થાન સુધી પહોંચી હતી; કારણકે હિંદુઓએ શ્રી વ્યાસ, શ્રી કૃષ્ણ, શ્રી
શંકર મહાત્મા વિગેરેને શરૂ કરવા છોડી દઇ, યુરોપીયન વિદ્વાનોને પોતાના ગુરુ ક્રીષ્ણ હતા; અને
તેમનાજ તરફથી આપાતી કેળવણીએ ધર્મ ભાવનાને છેકજ દબાવી દીધી હતી. આટલું છતાં મ-
નુષ્યનો સ્વભાવજ એવો છે કે કોઇને કોઇ પ્રકારની ધર્મ ભાવના વિના તેને સતોષ થતોજ નથી.
જડવાદે ધર્મભાવનાને દબાવી તો ખરી પણ જડવાદથી પણ કાંઇ સતોષ મળ્યો નહિ. કારણ
તેના કેટલાક પ્રસંગોના ખુલાસો તેનાથી આપી શકાયો નહિ. આપરથી ધર્મની શોધમાં અ-
ન્ય ચૈતાવાદન વાદો અંગીકાર કીધા અને તેમની ધર્મભાવના તેમજ સતોષા-
ભાગી. યુરોપમાં એમનું અનુકરણ થવા લાગ્યું. હિંદુસ્થાનમાં ભણેલા અને સુધરેલા
હવાતા વર્ગમાં તો અભ્યાસની ઇચ્છા પદ્ધતિ અને પાઠશાળાની અગ્રાન્તામય હિ-
ન્દુને માળ, એ એજોએ મળી એટલી અધી અસર કીધી કે “કુ હિંદુ છું” એમ કહેતાં પ-
ણ શરમ લાગતી. પારસી ખાઇઓની સ્થિતિ કેવી હતી તે પણ જણતાજ હશે. આ સ્થિતિ
ધણીજ શરમ ઉપજવનારી હતી. એટલુંજ નહિ પણ વધારેવાર ચાલે તો દેશને અને મનુષ્ય જન-
તિને હાની કરતાં નિવડે એવી હતી. અદૃષ્ય રહી લોકોનું હિત કરવું એજ જમનો ધર્મ છે, પોતે
આ દુસ્તર સંસાર સાગર તરી ગિતયાં છતાં ખીજને તે તરી ઉતરવા, કાંઇપણ લાભની આશા વિના
હાથ કરવી એવો જમનો સ્વભાવ છે તે મહાત્માઓની પ્રેરણાથી આ અધ્યાત્મ મંડળ સ્થાપન
માં આવ્યું હતું. તેણે આજ સુધીમાં જે જે કીધું છે તે જોયાથીજ તેની સાચકતા મિત્ર
જે; અને તે મડળના મૂળ યોગકો મહાત્માજ હોવા જોઇએ એમ સિદ્ધ થાય છે

—કે, ત્યારે અધ્યાત્મમંડળ તો સૃષ્ટિની મેઝા ખનવવા જેવું કીધું છે; પણ તેમાં તે
સફળ થયું છે તે જરા કહેશો ?

જ મનુષ્યની ધર્મ પ્રત્યે જે વૃત્તિ છે તેને એ મડળ સ્થાપન થયું ત્યારે પહેલાંની
વિતાં એ મંડળનું સાકશ્ય સમજશે. હાલ યુરોપ અને અમેરિકામાં જેટલા વિચા-
મનુષ્યો છે તે બધા ધર્મની ચર્ચા કરી રહ્યા છે, એટલું નહીં પણ, જડવાદ
નો ખુલાસો કરી શકેના નથી માટે ચૈતન્યવાદ ખરો છે એમ ધણે અંશે મા-
ન આર્થધર્મને વખોડતા હતા, તિરસ્કારથી જેની પ્રત્યે જેતા હતા તેજ
એમ સ્વીકારાયું છે. સ્વામી વીવેકાનન્દને પણ જે પ્રસંગ મળ્યો છે તે
ડંડળનાજ ફાં વાંના છે. કેમકે એ મંડળે પોતાનાં પુસ્તક દ્વારા તથા જાહે-
ધર્મની ચર્ચા કરી લોકોના મન તૈયાર કરી મુક્યાં હતાં. યથા રાજ તથા
હિંદુ પારસી વગેરેઓએ પણ જ્યારે જોયું કે, યુરોપિયનો પણ આપણ
પોતાના ધર્મના પુસ્તકો જોયાં અને આગળ જ્યારે “કુ હિંદુ જ

મં માનુ છું.” એમ કહેતા જેઓ શરમાતા હતા તેઓ દેશ વિદેશ ફરી એજ આર્યધર્મને વખે બાપણે આપતા ફરે છે. આ પ્રમાણે અધ્યાત્મ મંડળે આર્યધર્મનું પુનઃ સ્થાપન કાઢ્યું છે એટલું જ નહિ પણ દરેક ધર્મના અનુયાયીઓને પોત પોતાનો ધર્મ બરાબર સમજતા કાઢ્યા છે અને મનુષ્યની ધર્મભાવના જે નષ્ટ પ્રાયઃ બની હતી તેને પાછી સજીવન કાઢી છે. આનો પુરાવા એટલોજ કે એ મહત્વ તરફથી પ્રગટ થતાં પુસ્તકો દેશ દેશમાં પ્રસાર્યા છે અને જુદી જુદી ભાષામાં તેમના ભાષાન્તર પણ થયાં છે.

પ્ર:—એ મંડળની સાક્ષ્યતા તો સમજાઈ; અને એના તથા હેતુઓ જે કઈ હતા તેમાંનો પ્રથમ હેતુ પણ સમજાયો, પણ બીજો હેતુઓ જે રહ્યા તેમનો અને એનો સમ્બંધ શું છે તે કહેશો ?

ઉ:—પ્રથમ હેતુ વિષે આપણે આગળ જોયું છે એટલે તે ફરીને કહેવાની કાંઈ જરૂર નથી. તેમાં આપણે જોયું કે જુદા જુદા માગે, અને સપ્રદાયના મનુષ્યો જે પરસ્પર વિરોધ રાખે છે તે મટાડ્યા વિના આત્માના યથ શક્તિ નથી. આ વિરોધ મટાડવાને માટે દરેક પોતાનો ધર્મ બરાબર સમજવો જોઈએ; તેમજ બીજા ધર્મોનું પણ જ્ઞાન જો તેને હોય તોજ તે બરાબર સમજી શકે કે જુદા જુદા સપ્રદાયો માત્ર એકજ પરમ સત્યના સ્વરૂપો છે. આટલા માટે બીજો હેતુ જુદા જુદા ધર્મ તથા શાસ્ત્રોના અભ્યાસ કરવો કરાવવો એ છે. વળી એકલા ધર્મશાસ્ત્રોના અભ્યાસ કરવો બસ નથી; કારણ કે તેમાં કેટલીક બાબત એવી આવે છે કે ભૌતિક શાસ્ત્ર વિગેરે ના નિષ્પત્તિ, ઉપર ટપકે ગેતાં, વિરોધ લાગે. આમ ન થાય માટે જુદા જુદા વિદ્યાઓના અભ્યાસ પણ કરવો અને તે દ્વારા ધર્મશાસ્ત્રને પુષ્ટિ આપવી. આ પ્રમાણે આ બીજો હેતુ પાર પાડવાનું એક સાધન છે.

વળી ધર્મશાસ્ત્રોના અભ્યાસ કરતાં તેમાં ધણીક એવા વિષયો આવે છે કે જેનો ખુલાસો ભૌતિક શાસ્ત્રોથી મળી શકતો નથી. જેમકે સાત લોક, ત્યાં વસતા દેવતાઓ, તેમનો અને મનુષ્યનો સમ્બંધ, મનુષ્યોની મરણોત્તર સ્થિતિ, કર્મ, પુનર્જન્મ વિગેરે. આવી આવી બાબત બરાબર સમજાય તેટલા માટે શુદ્ધ શક્તિઓ વિશ્વમાં તેમજ મનુષ્યમાં રહેલી છે, છતાં જેનું જ્ઞાન બાહ્ય સૂત્રિના શોધકોને નથી, તેવી શક્તિ શું છે, અને તે કયાં અને કેવી રીતે ઉપયોગમાં લાવી શકાય છે, તેનો અભ્યાસ કરવો એ એ મંડળનો ત્રીજો હેતુ છે. આપરથી જાણી શકે કે આ ત્રીજો હેતુ પણ પ્રથમ હેતુનું એક સાધન માત્ર છે.

અધ્યાત્મ મંડળના ત્રણે હેતુઓ વિષે અહિં જે દુઃકમાં કહ્યું છે, તે પરથી લક્ષમાં તો જુઓ હશે કે, એ સવમાં શ્રેષ્ઠ હેતુ એજ છે કે મનુષ્ય માત્રમાં બહુભાષ પ્રેરવો. અને તેને પુષ્ટિ કરવા માટે બીજા જે હેતુ રાખેલા છે.

પ્ર, —ન્યારે તો તમારા એ મંડળમાં બધાનેજ દાખલ કરતા હશે કેમ ?

ઉ:—હા. એ મંડળમાં હિંદુ, મુસલમાન, ખ્રીસ્તી, પારસી, ચાકુદી, વિગેરે માણસો દાખલ થાય છે. તેમ કરવાથી તેમના આચાર વિચારને કરો બાંધ તેમના મન વિગેરે શું છે તે પૂછવું પણ નથી. એમાં દાખલ કરતી વખતે એ કે તે દાખલ થવા ઇચ્છનાર માણસ આત્મભાવ વધારવાને યથાશક્તિ પ્રયત્ન વા તૈયાર છે કે નહિ. એ માટે જો તે તૈયાર હોય છે તો તે દાખલ થઈ

પ્ર:—હીં! એ તો એક પ્રકારની સાર્વત્રિક સમાજ છે. એમાં દાખલ

ઉ:—હજી તમે એ મંડળના હેતુનું સ્વરૂપ સમજ્યા નથી. એમાં દાખલ થવાના હેતુથી કોઈ દાખલ થતું નથી. સ્વાર્થને એક બાજુએ રાખી

ખલ થવાનું છે. દરેક માણસ પોતાની ચયાશક્તિ કાંઈને કાંઈ રૂપે ખીજાને ફાયદો કરી શકે છે. કોઈ પૈસા વાપરીને, કોઈ પાને અન્નપાસ કરીને ખીજાને સમજાવીને, કોઈ કાંઈ અને કોઈ કાંઈ પણ રીતે આ પ્રમાણે ઉપયોગી થાય છે. ત્યારે દાખલ થવું તે એટલા માટેજ કે કોઈપણ રીતે ખીજાને ઉપયોગી થવા આમ કરતાં જાને ફાયદો છે ખરો, પણ તેમ કરવાનો મુળ ઉદ્દેશ નથી. પરમાર્થ સાધતાં જે સ્વાર્થ સાધાય તેજ યોગ્ય છે. નહિ કે, સ્વાર્થ સાધવામાં જે પરમાર્થ-સાધણે તે ખરો. માટે દાખલ થનારે પ્રથમ વિચાર એટલોજ કરવાનો છે કે દાખલ થઈ હું કેવી રીતે અને કેટલે દરજ્જે ખીજાને ઉપયોગી થઈ પડીશ. મને શું ફાયદો થશે એ વિચારજ અયોગ્ય છે.

ધણી ભોંકો એમ ધારે છે કે, એક માણસ અને તે પણ વળી સાધારણ માણસ તે ખીજાનું બહુ શું કરી શકે! પણ જરા વિચાર કરી જતાં જણાશે કે એ ધારણ બુલ બરેનું છે. કોઈ સાનું કાર્ય કરવું હોય તેની આજુબાજુ ઉભા રહેવું, તેને જે ભોલશીજ ઉતેજન આપવું એ સત્તા કાનમાં નથી? દરેકનામાં છે. વળી એ ઉપરાંત બધા મનુષ્યો એક સરખા હોતા નથી. કેટલાક એવા પણ હોય કે જમની પુદ્ગિ આપણા જેટલી કેળવાયલી ન હોય, અથવા જેને આપણા જેટલો અવકાશ ન હોય. આવા પુરૂષોને અન્નપાસ કરવામાં અને અધ્યાત્મ વિદ્યાનાં સિદ્ધાંતો સમજાવવામાં મદદ કરવી એ પણ એક એવું કામ છે કે દરેક માણસ કરી શકે. આ પ્રમાણે દરેક માણસ કાંઈ પણ ઉપયોગી કામ ખીજાને માટે કરી શકે છે. દરેક માણસે પોતાને યોગ્યતાની ચયાશક્તિ કામ કીધું એજ બહુ છે. દરેક માણસ એક સરખાનું કાંઈ કે એક સરખી રીતજ ઉપયોગી થઈ પડશે એવી આશા રાખવી એ પણ સૃષ્ટિ નિયમ છે. હવે ત્યારે જ્યાંનાં રાજવાનું એટલુંજ છે કે, એ મંડળમાં દાખલ થઈ દરેક માણસે તાનાથી બની શકે તે કાર્ય ચયાશક્તિ કરી, ખીજાને સહાય કરવાની છે.

એમ છતાં પણ એમ સમજવાનું નથી કે દાખલ થનારને જાને કાંઈજ ફાયદો મળતો નથી. જે દાખલ થનાર ઉપર જણાવ્યું તેમ આ શુભ કાર્યમાં યાશક્તિ જે કાંઈ કરે તો તે જન સેવા બનવે છે અને તમારે જણાવું જેમએ કે જનસેવા ર મ્હોટામાં મ્હોટો યોગ છે. એ યોગ સાધવાથી ઉત્તમ પદ સ્થેવથી મળી શકે છે વાઝ, ખીજા કે આગળ ધમારો કરી મ્યા છીએ તે ઉપરથી સમજાશે કે આ મંડળ અમુક મહાપુરૂષો ગ્રેસણાર્થ રથપાયા છે અને તેઓ એ મંડળની પાછળ સાથ અર્થે તટસ્થ રહ્યા છે એમ અમાનવું છે. એ મહાપુરૂષમાના એકે પલ દ્વારાએ જણાવ્યું છે કે તેમને પામવાનો સર-કાપાય આ મંડળમાં રહી જનસેવા બજાવવાનો છે. એ આ પ્રમાણે તેમના ચરણ થવાય તો તેથી ખીજા કોી વધારે લાભ મને મળે? અમારામાના કેટલાક આ પ્રમાણે વર્તી એ લાભ મેળવ્યો છે. વળિ વિચાર કરશો તો તમારી માનસીક ઉત્તતિ કરવામાં પણ આ મંડળાંથી તમને મદદ મળી શકશે. જુદા જુદા ધર્મ-ગમા આવી સત્સંગ કરવો એ લાભ પણ કાંઈ જે તે નથી. ખીજ એક કી નય છે. આ મંડળને લમતું એક શુભ મંડળ છે. આ મંડળ સાથે એ કી એટલોજ છે કે શુભ મંડળમાં માત્ર આ મંડળના સભાસદો આવે છે. જે આયહી સત્ય શોધક પુરૂષ આ શુભ મંડળ પકારીતા લક્ષણ મેળવવા પુરૂષાર્થ કરે તો તેને યોગ્ય સ્થાનથી સહાય મળી ઉઠે ચઢી શકે છે.

થવાનો હેતુ તો સમજાય છે. પણ અધ્યાત્મ વિદ્યાના મુળ સિદ્ધાંતો શું

છે તથા અધ્યાત્મ વિદ્યા તે શું છે તે જરા સમજવશો?

ઉ:—પ્રથમ અધ્યાત્મવિદ્યા તે શું તેના વિચાર કરીએ. પરમ ધર્મ, પરાવિદ્યા, પરમસત્ય એકજ હોઇ શકે. છતાં આ વિદ્યા એવી છે કે, સાધારણ મનુષ્યથી સમજાતી નથી. ત્યારે આ પરમ ધર્મના મૂલ સિદ્ધાન્તો જુદા જુદા દેશના, જુદા જુદા કાળના અને જુદી જુદી પ્રકૃતિના મનુષ્યની બુદ્ધિમાં ભિન્ન, એવી રીતે મુકાયેલાં છે તેથીજ જુદા જુદા મર્ગો અને સંપ્રદાયો ઉત્પન્ન થઇ આવ્યા છે. આ પ્રમાણે પરમધર્મ એક હોવા છતાં ધર્મ અનેક થયા છે. જે પ્રમાણે જુદા જુદા રંગના કાચમાંથી સર્વ તરફ જોતાં તે જુદા જુદા રંગના દેખાય છે, છતાં વસ્તુતઃ તે તેનું શુદ્ધ સ્વરૂપ એકજ છે, તેમ જુદા જુદા ધર્મ, અને સંપ્રદાયથી સંજ્ઞિત સિદ્ધાન્તો જુદા જુદા અને કોઇવાર વિરોધી પણ જણાય છે છતાં સત્ય જોતાં એમ નથી. સત્ય સનાતન ધર્મ જે પરમ ધર્મ છે તે તો એકજ છે. એ એક ધર્મ જે જુદા જુદા ધર્મો દ્વારા પ્રતીત થાય છે તેજ અધ્યાત્મવિદ્યા અથવા પરમ ધર્મ છે. જુદા જુદા ધર્મ અને સંપ્રદાયોના પાયો જે મુળ સિદ્ધાન્ત પર રચાયેલા છે તે, જે ઉગ્રા ઘાતરી જોશો તો, અર્ધે એકજ જણાશે આ એક મૂળ સિદ્ધાન્ત તેજ અધ્યાત્મવિદ્યા છે.

પ્ર:—પણ કેટલાક ધર્મમાં જીવને પુનર્જન્મ છે એમ કહ્યું છે અને કેટલાકમાં નથી એમ કહ્યું છે. કેટલાક ભડિતથી મુકિત થાય છે એમ કહે છે અને કેટલાક જ્ઞાનથી મુકિત છે એ પાઠ છે ત્યારે જે મૂલ એકજ સત્યના આ જુદાં જુદાં સ્વરૂપ હોય તો આયો વિરોધ કેમ ર

ઉ:—આવો વિરોધ દેખીતો છે, એ વાત ખરી છે. પણ સત્ય જોતાં એ વિરોધ ન રહ્યો કે જુદા જુદા ધર્મો એકીજ વખતે અને એકજ જાતના મનુષ્યને માટે થયા નથી. જે ખતે, જે ધર્મ જે લોકોને માટે યોગ્ય હોય છે તેમને આ મૂળ સિદ્ધાન્તોમાંનાં જે સિદ્ધાન્તની વિશેષ જરૂર હોય છે. તે સિદ્ધાન્ત તે ધર્મ કે સંપ્રદાયમાં વધારે પ્રધાન રૂપે રહેલો હોય છે અને બીજા ગૌણપણે રહેલા હોય છે. પણ તે તે સંપ્રદાયના મૂળધર્મશુદ્ધિ જોને તો આ બધા સિદ્ધાન્તો માન્ય હોય છે. જુદા જુદા સંપ્રદાયના એવા શિષ્ટ જને: તો એ કે મતજ હોય છે; તેમનામાં કાંઈ વિરોધ હોતો નથી. આટલાજ માટે ધણાખરા મર્ગો અને સંપ્રદાયોમાં બાહ્ય અને આંતર એવા એ વર્ગો હોય છે. તેમાં બાહ્ય વર્ગના લોકોમાં બધા સિદ્ધાન્તોનું સ્પષ્ટિકરણ કરેલું હોતું નથી. પણ આંતરવર્ગમાં તો સર્વત્ર એકજ સિદ્ધાન્ત હોય જે આ પ્રમાણે જે વિરોધ દેખાય છે તે વાસ્તવિક નથી.

પ્ર:—હીક ત્યારે હવે અધ્યાત્મવિદ્યાના મૂળ સિદ્ધાન્તો શું છે તે કહેશો ?

ઉ:—અધ્યાત્મવિદ્યાના મૂળ સિદ્ધાન્તોનું દિગ્દર્શન માત્ર પણ કરવા માટે એ પણ બસ નથી. કારણ કે સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિથી તે તેના નારા પધંત જે કાંઈ થાય છે, નિયમે એમાં આવી જાય છે. પણ એમાંના મુખ્ય મુખ્ય વિષયો લઈ, તેનું પણ ન કરીશું. પ્રથમ તો સૃષ્ટિનું અને મનુષ્યનું બંધારણ શું છે તે જોઈશું; અને ક્ષેત્ર સંબંધ છે તે તપાસીશું.

જે સૃષ્ટિ આપણે જોઈએ છીએ તે યુગ સૃષ્ટિ કહેવાય છે. કારણ કે એ દેહથી થાય છે. એ સૃષ્ટિમાંજ બધા સમાસ થઇ રહ્યા છે અને આપણી પાસે ન થઇ શકે એટલીજ વસ્તુઓ છે, તે શિવાય બીજું કાંઈ નથી, એવો નિર્ણય વિદ્યાને માન્ય નથી. એથી ઉલટું, એનો સિદ્ધાન્ત એવો છે કે આપણી રચ્ય અને કારણ એવી બે પ્રકારની સૃષ્ટિ છે; અને એ એક સૃષ્ટિ એક એકથી બનેલી છે, એટલુંજ નહિ પણ જે વસ્તુ વધારે સૂક્ષ્મ તે તેના રચ

વધારે સત્ય છે. ત્યારે કારણ સૃષ્ટિ વધારે સત્ય છે. એ મૃષ્ટિઓ ઝોતખોત રહેલી છે, અને વિસ્તારનો વિચાર કરીએ તો સૂક્ષ્મ સૃષ્ટિ સ્થૂળમાં વ્યાપી તેની બહાર પણ વિસ્તારેલી છે. આ બધી સૃષ્ટિઓનો નિયામક ઇશ્વર છે. ઇશ્વરથી ઊતરતા કેટલાક દેવતાઓ છે અને તેમનાથી ઊતરતા દેવમણીઓ અને દેવયોનીઓ છે. આ દેવતાઓ સૃષ્ટિની જુદી જુદી ક્રિયાઓનો નિર્વાહ કરે છે; તેમજ તેમનાથી ઊતરતા દેવતાઓ અને દેવગણો દ્વારા સૃષ્ટિના જુદાં જુદાં પ્રકરણોને નિયમમાં રાખી સૃષ્ટિકાર્ય કર્યા જાય છે. હિંદુ ધર્મપુસ્તકમાં આ દેવતાઓ વિશે ઘણે ઠેકાણે વાંચવામાં આવે છે, પણ તેમનું સવિસ્તર વ્યાન કોઈ એક ઠેકાણે જોવામાં આવતું નથી. આનું કારણ એ છે કે, એ જ્ઞાન શુદ્ધ રાખવામાં આવ્યું છે. કારણ કે જો એ જ્ઞાન કોઈને જાય તો તેથી કરી તે દેવતાઓને વશ કરી અનેક ક્રિયાઓ ઇચ્છાનુમાર કરાવી શકે છે. કેવળ સ્વાર્થી મનુષ્યને તો આ ક્રિયાઓ શીખવાય તો તેથી કેટલી જાની અને કેટલી અનર્થ થાય તેનો વિચાર કરી શકે. આ દેવતાઓ સૃષ્ટિ નિયમાનુસાર સર્વ ક્રિયા કરે છે તેથીજ સૃષ્ટિનો નિર્વાહ થાય છે. માટેજ શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતામાં કહ્યું છે કે દેવતાઓને સંતોષા કે તેઓ તમને સંતોષે.

સ્થૂળ સૃષ્ટિ વિના બીજી સૃષ્ટિઓ આપણે સાધારણ રીતે જણાતી નથી. તેનું કારણ એ છે કે તેનું જ્ઞાન થવાને જે સાધનોની જરૂર છે તે સાધનો તો આપણમાં બીજ રૂપે રાખ્યા છે, પણ તેના ઉપયોગ આપણે કરી શકતા નથી. જેનું પિંડે તેનું જ બ્રહ્માંડ પ્રાપ્તિ મનુષ્યને પણ સ્થૂળ ઉપરાંત સૂક્ષ્મ અને કારણ એવા બીજા દેહ છે એ દેહોદ્ધારા તેને કારણ સૃષ્ટિ સાથે સંબંધમાં આવી શકે છે. જેમની અસુક દરજ્જા સુધી ઉન્નતિ થએલી તેઓજ આ બ્યવહાર બુધ્ધીપૂર્વક કરી શકે છે. પણ સાધારણ મનુષ્યને, એવો જે બ્યહાર સ્વભાવિક રીતે ચારેય જાય છે તેનું જ્ઞાન નથી. આપણા સ્થલ દેહમાજ એવી કેટલીક ક્રિયાઓ થાય છે કે જેનું જ્ઞાન આપણને હોતું નથી; જેનું કે સોહાનું ફરવું. આસક્તિ અને કારણ સૃષ્ટિમાં બ્યવહાર કરતાં શીખવા માટે શુરના ઉપદેશની જરૂર છે; માટેજ કહ્યું છે કે શુર વિના જ્ઞાન નહિ. એવો બ્યવહાર કરતા આવડેથી જ્ઞાનની મર્યાદા વધે છે. અને પછી જેમ જેમ તે નવા જન્મે શે છે, તેમ તેમ તે જીવ્ય પદને પ્રાપ્ત થતો જાય છે.

સૃષ્ટિનું બધારણ જો આવુજ હોય તો સત્ય છે કે આ સ્થૂળ સૃષ્ટિ સર્વેથી નીચામાં નીચી માટેજ એ સ્થૂળ સૃષ્ટિના વિષયપર બહુ વાસના રાખવી જોઈએ નહિ. કેમકે એ વાસનાજ મ આ ભવાઈમાં રખાડાવે છે; અને પુનઃ પુનઃ જન્મ મરણને આધીન કરે છે.

:—શુ અધ્યાત્મવિદ્યાને પુનર્જન્મ અને કર્મ એ બેજી માન્ય છે? અને જો તેમ હોય તો તે વિવેચન કરો તો ઠીક.

જન્મ અને કર્મ એ તો સૃષ્ટિના જ મ્હોટામાં મ્હોટા નિમય છે અને એ નિયમો કેટલાક બતાવે છે બીજા કશાથી સમજાતા નથી તે સમજી શકાય છે. સૃષ્ટિમાં જ્યાંથી કે જે કાંઈ થાય છે તે, ફરી કરીને થવાથી દૃઢ થાય છે; તેમજ જીવ ભદ્ર, અનુભવોનો સમૂહ કરી અને સુકત થાય છે. વળી કાર્ય કારણનો નિયમ સત્યથી વિશેષ કહેવાની જગત્ત નથી. કદાપણ વસ્તુ કારણ વિના અનિત પછી આસપાસ દરેક સ્થિતિના મનુષ્ય જોઈએ છીએ, એક સુખી તો તે ત્યાં દુઃખ અને પાપીને ઘેર પરિવાર વિગેરે જે કાંઈ જોવામાં આવે કર્મને અનુસાર ન હોય તો ઇશ્વર અન્યાયી અને સમ વિષમતાવાળો છે એવો આવી હોઈ શકેજ નહિ. જીવ અનેક જન્મો લે છે. એક જન્મ ભદ્ર તેમાં જોઈ શકાય તે મેળવી આ દેહ છોડે છે; અને પછી પૂર્વકર્મોનુસાર

તે ફરીને જન્મ લે છે. મુલા પછી તરત તે પ્રેત બાવને પામે છે. પ્રેત બાવમાંથી મુક્ત કરવા માટે, શ્રાધ્ધની રીતો અને ક્રિયા યોજાયેલી છે. આ દશામાં કેટલેક કાળ રહ્યા પછી તેના શુભ કર્માનુસાર તેને સ્વર્ગનું સુખ મળે છે. અહિં તે મેળવેલા અનુભવોને પાચન કરે છે; અને જ્યારે તેના ભોગનો અંત આવે છે ત્યારે પુનઃ જન્મ લેવાને તે તત્પર થાય છે. આ વિશે વિશેષ જાણવાની ઇચ્છા હોય તો અધ્યાત્મ મંડળ તરફથી પ્રકટ થએલાં પુસ્તકોમાં જોવું. ત્યાં વિશેષ જ્ઞાનોમાં આવશે.

પ્ર.—પણ કમનો અને જીવનો સંબંધ કેવી રીતે જારી રહે છે તે બરાબર સમજાવું નહિ.

ઉ.—કર્મ તણ પ્રકારના કથાં છે; કાર્યિક, વાચિક, અને માનસિક. મનુષ્ય આવાં કર્મો નિ-
ત્ય કરે છે. કોઈપણ ક્રિયાનું નામ કર્મ છે. પણ જે કર્મનો અહિં વિચાર કરવાનો છે તે તો મ-
નુષ્ય યુદ્ધિ પૂર્વક જે કાંઈ કરે છે અને જેને માટે તેને જવાબદારી છે તે છે. એક કામ કીધાથી,
તે ફરીને કરવાની ઇચ્છા થાય છે. ત્યારે કર્મ માત્રની વાંસના સૂક્ષ્મ રૂપે મનુષ્યના સૂક્ષ્મ દેહમાં
રહે છે, અને તેની ક્રિયા પાછી તેના કારણે દેહમાં જાય છે. આ વાંસનાં સૂક્ષ્મ દેહ છુ-
ટ્યા પછી પણ મનુષ્યના સૂક્ષ્મમાં અને કારણમાં રહે છે, અને પુનર્જન્મ થતાં તેમાં કાર્ય ઇચ્છા
વિગેરે રૂપે સ્ફુરતી આવે છે. એજ કર્મ, એજ વાંસનાં અનુસાર જીવનો અસુક દેશ, અસુક જા-
તિ, અસુક પ્રજામાં જન્મ થાય છે. ત્યાં પાછો તે કર્માનુસાર આચાર કરી નવાં કર્મો કરે છે.

પ્ર.—જે એમ હોય તો મનુષ્ય કેવળ કર્મને આધીન છે અને તેથી જે નહારાં કરે
રે છે તેમાં તેનો વાંક શું?

ઉ.—એ સવાલ પણ અગત્યનો છે. અસુક કાળ સુધિ તેને પોતાના કર્મનું બંધન
થી. કર્મો સુધી કે જ્યાં સુધી તેમાં સારાસારા વિવેક યુદ્ધિ આવી થતી નથી ત્યાં સુધી. આપ
કોઈ છોકરાનો દાખલો લઈએ. પ્રથમ તો તે પોતાના વડીલનાં તાબામાં રહી ચાલે છે પણ અમુ
સ્થિતિએ પહોંચ્યા પછી તે પોતાની ઇચ્છાનુસાર ચાલવા માંડે છે ત્યારથી તેને પોતાના કર્મ
બંધન થાય છે. તેવીજ રીતે મનુષ્યને કર્મનું બંધન થાય છે તેવીજ મનુષ્યની સ્થિતિ પણ છે. એક
વખત એવો હતો કે મનુષ્યને કર્મ બંધન એટલું થોડું હતું કે તે ન હતું એમ કહીએ તો
ચાલે. પણ હાલ મનુષ્ય જાતે જે સ્થિતિએ પહોંચી છે તે એવી છે કે તેમાં તે સારાસારા વિવે
ક કરી શકે છે એટલે તેને કર્મ બંધન થયું છે આપણે જરા શાન્ત થઈ વિચાર કરીશું તો.
જ્યારે કે કોઈપણ કાર્ય કરતાં આમ કરવું કે તેમ તેના વિચાર આપણને થાય છે અને
અસુક માર્ગ પકડીએ છીએ. આ માર્ગ ભલે ખોટો હોય; છતાં આવો વિચાર તો થ
આ માર્ગે બતાવનાર જે અંતર્યામી છે તે આપણા પ્રવૃત્તિ જન્મોના અનુભવોનો
ટલે જીવ તે અનુભવોની મર્યાદામાં રહી અંતર્યામી રૂપે સ્ફુરે છે. જેમ આપણી
જાય છે, જેમ જેમ આ અનુભવોનો સંગ્રહ શુદ્ધ થતો જાય છે, તેમ તેમ એ
યજ્ઞ પરમાત્મ સ્વરૂપ થતો જાય છે એટલે આપણે ભૂલ કરતા નથી. આ પ્ર-
ત્યક્ત ઇચ્છા શક્તિ તો છે પણ તે કેટલી ખીલી છે અને તે કેટલી હોય
જો લાભ લઈએ છીએ કે નહિ તેનો બધો આધાર આપણા પોતાપર જ
રથી આપણે દુઃખ ભોગવીએ છીએ તે આપણીજ છે. બળી યાદ રાખ
જેવો મિત્ર અને ગુરુ બીજો કોઈ નથી, એટલે મનુષ્યની ઉન્નતિ થતી
જી જરૂર છે.

પ્ર.—આ તમે બધું કહ્યું તે એક ચિન્તે સાંભળ્યું. પણ એ
એમ ભાગતુ નથી.

ઉ:—અમે નવું કહીએ છીએ એમ અમારું કહેવું જ નથી. અમે તો માત્ર એ મનુષ્યની કલ્યાણકારી જુની વાત બુદ્ધિમંદ ગ્રંથ છે તેજ પાછી આગળ લાવીએ છીએ. માત્ર તદ્દાવત એટલેજ કે ને વાત હાલના સમયને અનુસરી હાલની વિધાને માન્ય રહે એવી રીતે આમળ મુકનામાં આવે છે.

પ્ર:—એકાદ દાખલો તો આપો.

ઉ:—પ્રુથીથી, જુઓ, દરેક ધર્મમાં કહ્યું છે કે અધર્મ યાને પાપ ત્રણ પ્રકારે થઈ શકે; કામાથી, વાણ્ણથી અને મનથી. સાધારણ રીતે જોશો તો લોકો બોલવાથી અથવા કંઈ કરવાથી જે કંઈ પાપ થાય તે પાપ છે એમ સમજે છે. પણ મન વડે પણ અધર્મ-પાપ-થઈ શકે છે, આપણી કલ્પનાઓ વડે આપણે બીજાઓને સારી યા માઠી અસર કરીએ છીએ, એ વાત સત્ય છે એવું જ્ઞાન કલ્પનીત કાદનેજ હોય છે. મનુષ્ય પ્રાણીની દરેક કલ્પના ઉઠી કે તે અંતર સૂક્ષ્મ સૂક્ષ્મમાં જાય છે અને ત્યાંના અમુક પ્રકારના સત્ત્વ (Elemental-essence) સાથે તે મળી જાય છે અને તેથી તે કલ્પનાનું રૂપ બદલાય તે ચંચળ, જીવંત, પ્રાણી બની ત્યાં ઊભા રહે છે. આ પ્રમાણે શુભ કલ્પનાથી, શુભ વિચારથી લાભકારક દેશગણ ઉત્પન્ન થાય છે. નકારી કલ્પનાથી ભુતમણ્ણ ઉત્પન્ન થાય છે અને એ ઉત્પન્ન થયેલાં પ્રાણી પોતાના પ્રમાણે બીજાને સારી કે માઠી અસર કરે છે. આવી રીતે બીજા ઉપર આપણા વિચારથી જાય છે તેથી એવા માનસીક કલ્પને માટે આપણે જવાબદાર છીએ. આ વાત હાલ એટલે બીજા થઈ છે કે પારીસ રાજ્યના એક વિદ્વાન ડાક્ટર બ્યારાડુકે સૌધ કરી કેટલીક કલ્પનાના આદિ લગી લીધા છે અને એ વિષયપર ગ્રંથ લખ્યો છે ।

પ્ર:—વાર, મનુષ્યની ઉન્નતિ થતાં થતાં ક્યાં સુધી તે પહોંચી શકે છે ?

ઉ:—અતે તેની મુક્તિ થાય છે. એટલે જન્મ મરણના ફેરામાંથી છુટે છે. પણ અહિં પણ ને અટકે છે એમ નથી. મુક્તિ પછી તેને માટે બે માર્ગ બુદ્ધિ છે.

પ્ર:—પણ મુક્તિ થઈ એટલે જીવ પરમાત્મામાં લીન થાય છે માટે તેનું પછી રહ્યું શું ?

ઉ:—અહિં પાછી તમે જૂલ કરો છો. મુક્તિ પામવી અથવા નિર્વાણ પ્રાપ્ત કરવું એટલે જીવો વ્યક્ત બાવ મઠી જવો અને જીવ થઈ જવું એમ હોય તો તેમાં અને તેનો નાશ થવો ફેર શું ? અને તેમ થતું હોય તો તેને માટે આ બધો શ્રમ શા માટે જોઈએ ? જોઆ ન થયા છે તેઓનો અહભાવ-હુ-જે સોપાધિક છે તે નિરૂપાધિક થાય છે. તેમના ગા-વધે છે. તેઓનું ‘હુ’ પણ (મદ નહિ) બુદ્ધિસાધ જવાને બદલે ધણું મ્હોટું અને થાય છે એટલે જોને હિદુઓ બ્રહ્મમય થવું કહે છે તે. અર્થતઃ બ્રહ્મના જ્ઞાનની સ્થિતિ થાય છે. તેનાજ જેવા સર્વજ્ઞ અને સર્વ શક્તિમાન થાય છે. જીવનમુક્તતા આ એક છે.

માત્ર થયા પછીના જે બે માર્ગ કહ્યા તે કયા કયા છે ?

મુક્તિ મેળવવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થયા છતાં, તે દશાનો લાભ ન લેવો, તિ તે દશાને પ્રાપ્ત થાય ત્યાં સુધી, આ પૃથ્વીના સમયમાં રહી, તેમને પ્રયત્ન કરવો તે; આવા પુરૂષો મહાત્માઓ એ નામે ઓળખાય છે. બીજા જાતિનો કમ પુરો થાય છે અને બીજા મનુષ્ય જાતિ ઉત્પન્ન થા-ર, રાજ્યનીતિ વિગેરેમાં દોરવાનાર અધિ મુનિઓ રૂપે આ પૃથ્વી

બીજી જેઓને એ માગ હીંદુ નથી પડતો તમે મનુષ્યથી નવા તમ જે દેવતાઓ ક
તેમા જાય છે અથવા મોક્ષ સુખ ભાગવે છે

ઉ — શુ ત્યારે મનુષ્યની પણ જુદી જુદી જાતિઓ જુદે જુદે કારો થાય છે ?

ઉ — હા મનુષ્યનો એક મનુષ્ય કિન્નતિ કમની અમક ભમિકાએ પહેા યા પછી નાગ,
છે. ત્યાર પછી બીજો સમુદ્ધ કૃત્યન્ન થાય છે આ પ્રમાણે મનુષ્યના સમુદ્ધોનો પણ પુનઃસ્ક
ય છે. તેમજ જન સમુદ્ધના સમુદ્ધ રૂપે પણ કેટલાક ક્રમા હોય છે એ મનુષ્ય જાતિની
ઓને મારે પણ તેમજ છે. પૃથ્વીના જુદા જુદા દેશોનો ઇતિહાસ તપાસતા જણારો
૧૫૦૦ વર્ષને અંતરે જે મનુષ્યો જન્મ્યાં આવે છે તેમનો જ્વલાવ ધણુ અશી મળતે
જેમ કે હાલના ઇસ્રાએલના જે ગુણો જન્મ્યાં આવે છે તે પર્વના રોમન લોકોના
આવે છે એ પ્રમાણે મુખ્ય અને હિપ એવા અનેક કાલ ચક્રો થયા કરે છે

પ્ર — વિષય ધણો ગહન છે પણ એક પ્રશ્ન પછી લઈએ. અ. રજી સર્વશ્રેષ્ઠ
એવા બીજાં પણ છે ?

ઉ — આપણાં સર્વ મડલ જેવા અનેક મય મડમ મળી એક નૃષ્ટિ થાય છે અને
તેમ સૃષ્ટિ મળી એક વિષય થાય છે. આ વિષય વિષ એટલુંજ ચાલ રાખવું કે
ત મનુષ્યની કલ્પનાની બહાર જાય એવી છે એટલે હાલ એનો વિચાર કરવાથી કાંઈ લાભ
થી. પણ જે નૃષ્ટિ ક્રમ અહિં ચાલે છે તેવાજ પછી જરા થોડા કે વધારે આગળ વધેલો
ક્રમ આપણ સર્વ મડલના બીજાં ગ્રહોમાં પણ છે.

પ્ર — અધ્યાત્મ મડલ વિષે જે જે વાત આપણે થતે તે ધણીજ ગ્રેપયોગી છે એમા કાંઈ
સદેહ નથી. જે તમે કહેતા હો તો હું પણ એ મડલમા દાખલ થાઉં અને મારાથી જે થકિ
ચિત્ત અને તે કરી કૃતાય થાઉં.

ઉ — બહે, જે તમારી ઇચ્છા હોય, તમારે મન સાતી પુરતું હોય કે દાખલ થવું એ ત
મારો ધમ છે તો બહે થાઓ એ જાણત બીજાનો અભીપ્રાય કાઢજ કામનો નથી તમારે ત-
મારો અતરને પુછવું જોઈએ પણ જે મારો અભીપ્રાય પુછતાજ હો તો તેતો એવો છે કે, દર
ક દેશ હિતેન્દ્રએ, એ મડલમા દાખલ થઈ જે કાય કરવાનો પ્રસંગ મળે તે લેવા ચુકતું વતક
નહિ. કારણ કે એવા અમુલ્ય પ્રસંગ વારેવારે આવતા નથી એમા દાખલ થઈ મરે પોતપોત
ધમનો અભ્યાસ કરી કરાવી બીજાને ઉત્તેજન આપી ધર્મની વૃદ્ધિ કરવા જેવું પુણ્ય ત
આર્થને નકારે ભાગે ? તમે દાખલ થાઓ વા ન થાઓ; પણ જે સનાતન સત્ય ધર્મ છે
હવે પછી પણ રહેશે. પણ તે ઠારા તેના જુદા જુદા સ્વરૂપોને તેજસ્વી કરવાનો હક
આર્થ ઋષિ મુનિઓના વશજોને નથી તો બીજા કોનો છ ? મહારી સહદય ઇશ્વર
એવી છે કે, સવ આર્થ બધુઓ આ સત્ કામમા ભાગ લઈ, આગતવતુ
આર્થમાતા જે હાલ હનવીય દેખાય છે તેને, પુન સજીવ કરી, પૂર્વે જેમ ત
ગણાતી હતી તેવી કરવા તન મન અને ધનનો જે વ્યય થાય તે કરવામા
અસ્તુ અસ્તુ !

ॐ જ્ઞાન્તિ જ્ઞાન્તિ જ્ઞાન્તિ ॥

અન્ય—આ મંડળ વિશે વધુ ખુલાસા માં મુરત, ગોપીપુરામાં થિઓસોફીકલ સોસાયટી
ધર્મ સભાના પોલીસ ઝોનની પાસેના મકાનમાં ફરજેજ સાંજે મેળાપ થઈ ગઈશે. અથ
તદ્વારા નીચે સરનામે લખવું --

(૧) શ. શ. નૌતમગમ ઉત્તમરામ ત્રીવેદી, આમલીગન, મુરત.

(૨) શ. શ. દ્વંદ્વવદનરામ મનુવચગમ, સત્રાડ'આવાડ, મુરત.

